

Summary

The author compares the autumn plumage of Pied and Collared Flycatcher according to their sex and age. The two Flycatchers clearly differ in hand due to the position of whiteness on their wing- and tail-feathers: Pied Flycatcher's appears on the 5th primary and 2nd tail-feather, Collared Flycatcher's on the 5th, 4th or even 3rd primaries and on the 3rd tail-feather.

Fotografije: P. Grošelj

Peter Grošelj, 65281 Spodnja Idrija 53

Sove Zgornje Pivke Owls of Zgornja Pivka

SLAVKO POLAK

Obravnavano področje Zgornje Pivke, južna polovica kvadranta 05/44 (UTM-VL-45) zajema vasi Zagorje, Knežak, Bač, Koritnice ter okoliške gozdove in polje. V delu je zajet tudi sam rob snežniške planote pri vasi Šembije oz. zaselku Podtabor, ki se s tektonsko prelomnico strmo spušča v ilirskobistriško kotlino.

Prav po sredini obravnavanega območja poteka meja med submediteranskim in dinarskim območjem fitogeografske razdelitve Slovenije, kar se odraža v značilnih združbah gozdov.

Osrednji del pripada biomu submediteransko-jadranskih gozdov. Le-te predstavlja združba hrasta in črnega gabra (*Quercus ilex*), ki pa je bila v preteklosti močno izsekana in zaradi ostrejših klimatskih razmer in visoke nadmorske višine zavzema le južna, prisojna pobočja vzpetin. Osojna, hladnejša in bolj vlažna pobočja poraščajo uspešno naseljeni sestoji črnega bora (*Pinus nigra*). Vzhodni del južne polovice kvadranta, že tako imenovani snežniški gozdovi, nad 1000 metri nadmorske višine, pripada biomu evropskih pretežno iglastih gozdov borealnega tipa z združbo jelovo-bukovih gozdov (*Abies-fagetum dinaricum*), ki v mraziščih

in umetnih nasadih vsebuje čiste sestoje smreke (*Picea alba*).

Prispevek je plod večletnega zanimanja za sove na tem področju. Podatki temeljijo na opazovanju, registraciji oglašanja sov, ki je bilo pogosto izzvano s predvajanjem posnetka oglašanja sov, predvsem za veliko uharico pa sem upošteval tudi najdbo izbljuvka. Nekaj starejših opažanj in pripovedovanj domačinov ni podkrepljenih z datumom.

VELIKA UHARICA *Bubo bubo* je vrsta z velikim teritorijem in se pojavlja po celem obravnavanem območju, gnezdi pa v stenah tektonskega preloma, ki se vleče od Pivke do Ilirske Bistrice.

Prvič sem veliko uharico slišal nad zaselkom Podtabor 16. 3. 1984. Kasneje sem s kasetofonskim posnetkom samca velike uharice večkrat izzval. Zanimivejši podatki so: 24. 3. 1984, ko me je na istem mestu, na predvajanje posnetka oglašanja lesne sove, začel obletavati par velikih uharic, ki sta se svarilno oglašali. 14. 4. 1984 sem pod izpostavljenim kamnom na vrhu sten našel poleg izbljuvkov še krokarjevo nogo (krokar je tisto leto v istih stenah tudi gnezdil) in dve koži ježa. 20. 4. 1984 se je samec začel

Ostanki plena velike uharice: dve ježevi koži in krokarjeva noga, Podtabor, 14. 4. 1984 (S. Polak)
 Left-overs of the Eagle Owl's prey: two hedgehog's skins and a raven's leg, Podtabor, April 14th, 1984 (S. Polak)

spontano oglašati ob 20. uri. 17. 5. 1984 in 20. 5. 1985 se je samec še vedno oglašal. Takoj z mrakom so se 12. 8. 1985 začeli oglašati mladiči velike uharice, najmanj trije osebki. Oglašali so se neprenehoma več ur v presledkih 10 do 20 sekund. Po pripovedovanju domačinov gnezdi velika uharica tu že vrsto let. Pred približno 15 leti je neki domačin doma gojil mladiča.

Drugo možno gnezdišče so še kaka dva kilometra oddaljene stene nad Žlebovi pri Šembijah. 31. 3. 1984 sem tu sredi belega dne prepodil dve veliki uharici, ki sta preleteli jarek in se skrili v smrečju. 29. 9. 1988 sem tu poleg več izbljuvkov našel še skubišče, ostanke cikovta in gozdnega jereba.

Sicer pa se velika uharica pojavlja tudi drugod po pivški kotlini. 19. 2. 1984 sem na jasi med borovci za Strmo rebrjo pri Koritnicah našel izbljuvek z ostanki veverice. 20. 4. 1984 sta mi na posnetek male uharice na izviru reke Pivke pri vasi Zagorje prileteli dve veliki uharici in me nekaj časa obletali, pri tem pa se svarilno oglašali. V istem kraju sem našel tudi izbljuvek, ki je vseboval plazilske luske. Ponoči 17. 9. 1988 me je v borovem gozdu pod Milanko preletela velika uharica. Lokacijsko zanimiv pa je izbljuvek iz bližine Sladkih vod pri Mašunu.

Najdeni izbljuvki so pri B. Mozetiču in v Prirodoslovnem muzeju Slovenije.

MALA UHARICA *Asio otus* je na Pivškem precej pogosta, nimam pa o njej veliko podatkov, ker se ji nisem posebej posvečal. 6. 6. 1983 sem našel en primerek, povožen ob cesti pri Baču. 24. 12. 1983 ob 1.30 zjutraj je sedela na cestnem drogu pri Knežaku. 16. 3. 1984 sem opazoval malo uharico pod Obrobo. 20. 4. 1984 sem na robu vasi Bač našel pod skupino smrek večjo količino izbljuvkov male uharice. 16. 7. 1985 sem ponoči pod Stanim hribom na robu borovega gozda v zraku opazoval tri primerke. V mladem borovem sestoju pri Koritnicah sem 19. 7. 1986 podnevi prebudil iz dremeža malo uharico, ki se je poskušala zamaskirati s tem, da se je močno iztegnila ob deblu, odletela pa je šele potem, ko sem se ji približal na manj kot tri metre. Pozimi 5. 11. 1985 je na robu borovega gozda pri Koritnicah iz košatega bora zletelo kakih dvajset malih uharic. O podobnem primeru iz Sel pri Knežaku mi je poročal lovec. V bližini gnezdišča velike uharice nad Podtaborom sem 14. 4. 1984 našel skubišče in sveže ostanke male uharice, kar da slutiti, da jo je uplenila velika uharica. 5. 5. 1986 sem okrog enih zjutraj poslušal oglašanje samca pri gradu Kalec v bližini osamelega bora v vrtači sredi polja, kjer je pred leti mala uharica gnezdila v gnezdu sive vrane.

NAVADNI ČUK *Athene noctua* se stalno zadržuje po vaseh in zapuščenih zgradbah. V spomladanskem času se redno, predvsem v marcu sliši oglašanje. Pogosto se sliši tudi alarmni klic v večernih in jutranjih urah. Zanimivi podatki so: 3. 4. 1982 sem v središču Koritnic ob 14. uri v deževnem vremenu opazoval čuka na stari hruški. 2. 3. 1984 sem pod stolpom gradu Kalec pri Zagorju našel več izbljuvkov. 17. 3. 1984 sem zvečer v mraku opazoval čuka na lini stolpa gradu Kalec. Na istem mestu sem 25. 5. 1984 opazoval dva primerka. Leta 1985 je čuk

gnezdil v zračniku hiše Bač 117. Po pripovedovanju domačinov so čuki pred leti gnezdili na poslopju zadruga v Knežaku, kjer sem jih tudi jaz večkrat slišal. 25. 5. 1985 sem našel poginulega čuka na podstrešju stare hiše v Koritnicah.

VELIKI SKOVIK *Otus scops*. Vrsta je bila registrirana po oglašanju, in sicer: 5. 5. 1986 in 8. 5. 1986 v Koritnicah ter 10. 5. 1986 v Zagorju. Ponovno sem slišal oglašanje velikega skovika vsak dan od 2. 6. pa do 8. 6. 1988, ko sem ga v tem letu zadnjič slišal.

LESNA SOVA *Strix aluco*. Vsa opazovanja lesne sove na Zgornjem Pivškem so bila v hrastovih gozdovih–borštih z večjo ali manjšo primesjo črnega gabra. Samci se začno svatbeno oglašati že v februarju: 15., 16. in 17. 2. 1989 se je v Koriškem borštu začel oglašati samec točno ob 18.15 do 18.20. 14. 4. 1984 sem v Koriškem borštu našel gnezdo v votlem ceru. Pri kontroliranih gnezda je izletavala rjava barvna varianta lesne sove. 30. 4. 1984 sem kakih 50 metrov vstran našel dve zapuščeni, hladni in mokri jajci. 16. 5. 1984 so bili mladiči izvaljeni in so že gledali. Naslednje leto sem 13. 4. 1985 kakih 100 metrov južneje od omenjenega gnezda našel v hrastovem duplu tri topla jajca. 24. 4. 1985 je prvi mladič prebil lupino. 9. 5. 1985 so že vsi mladiči gledali.

Drugo znano gnezdišče je bilo v Suhi rebri vzhodno od Koritnic v gozdu hrasta in črnega gabra. 4. 5. 1987 sem našel gnezdo sive različice lesne sove v lovskem krmišču za jelenjad, in sicer v ulegnini v senu. Poleg treh slepih mladičev je bila v gnezdu tudi polovica navadne gozdne voluharice. Mladiči so čez nekaj dni izginili, kar sicer ne preseneča, saj je bilo gnezdo izpostavljeno in le kak meter in pol od tal. V bližini omenjenega krmišča je kraško brezno, iz katerega so pred leti izletavale lesne sove, če si vrgel kamen vanj. Podobno so sove izletavale tudi iz brezna v Kneškem dolu, kjer sem večkrat ponoči lesno sovo tudi

slišal. Novejši podatek je 29. 9. 1987, ko me je lesna sova več minut obletavala, ponoči, nedaleč od Knežjega dola, kjer je večji gozd hrasta in črnega gabra.

Tretje gnezdo je bilo najdeno 22. 5. 1984 v Zagorskem borštu. Samca lesne sove sem po oglašanju registriral še v Cerju pod Devinom dne 3. 4. 1985, pod Rožancem pri vasi Jurišče 2. 5. 1984 in v Šembijskem borštu 24. 3. 1984.

URALSKA SOVA *Strix uralensis*. Vrsta živi v snežniških jelovo-bukovih gozdovih, ki se raztezajo nad 1000 metri nadmorske višine. Uralska sova je sorazmeroma tiha in imam zato kljub velikemu zanimanju in številnim nočnim izhodom le skope podatke. Leta 1983 mi je lovec pripovedoval o opazovanju uralske sove pri Mašunu. 19. 4. 1985 sem jo prvič opazoval v Vidovih lazih. 1. 9. 1986 sem slišal oglašanje pod Vrhom Vil. 15. 8. 1985 sem opazoval dva primerka na poseki v Luknji. 19. 9. 1988 se je le enkrat oglasila ob 12. uri v Krulcovem lazu. Zanimivo je oglašanje 23. 9. 1988 ob 18.30 na robu njenega domnevnega gnezdišča nad Suho rebrjo. Le kakih 500 metrov vstran pa se je v sestoji črnega gabra čez čas oglasila lesna sova.

KOMENTAR. Iz podatkov, zbranih v več letih na sorazmeroma majhnem področju, se vidi, da različne vrste sov, ki so največkrat konkurenčne, zasedajo različne biotope.

Sovi rodu *Strix* sta predvsem gozdni ptici. Tako temeljijo vsi podatki za lesno sovo na hrastovih in gabrovih gozdovih, medtem ko zaseda uralska sova višje, nad 1000 metrov razprostirajoče se jelovo-bukove snežniške gozdove. Obe vrsti sta ogroženi zaradi zmotnega mišljenja gozdarjev, da stara, votla drevesa nimajo kaj iskati v gozdu. Stisko ilustrira ponesrečeno gnezdenje lesne sove v krmišču za divjad in domnevno gnezdenje v kraških brezni. Tudi uralska sova, ki je bila primarno duplarica, primernih gnezdišč skoraj nima.

Navadni čuk je na Zgornjem Pivškem pogost po vaseh, gnezdi pa po zapuščenih stavbah.

Pojavljanje velikega skovika na tem področju je zanimivo zaradi tega, ker še vedno ni ugotovljena natančna severna meja areala naše primorske populacije. Videti pa je, da gre le za ptice na selitvi.

Mala uharica je bila vedno opazovana na polju, kjer lovi, ali na robu borovih sestojev, kjer verjetno gnezdi v zapuščenih gnezdih vran in ujed.

Velika uharica je na vrhu lestvice evropskih sov in iz literature je znano, da se hrani tudi z drugimi vrstami sov. To kažejo tudi moji podatki. Ob predvajanju posnetkov oglašanja lesne sove in male uharice se je velika uharica agresivno obnašala. Videti je, da je malo uharico pri zaselku Podtabor uplenila prav velika uharica. Velika uharica na obravnavanem področju gnezdi, njen habitat pa se pokriva tudi z drugimi sovami. Zanimiv je izbljuvek, najden pri Mašunu, ki kaže, da se velika uharica pojavlja tudi v snežniških gozdovih.

Dejstva, da so različne vrste sov na Zgornji Pivki tako specifično razporejene, pa ne gre posploševati. Že na samem robu omenjenega področja sem 24. 3. 1984 in 7. 2. 1985 slišal oglašanje lesne sove iz razvaline hiše oz. jelševega gozdička, ki pa pripada biomu južноеvropskih pretežno listnatih gozdov. Preseneča tudi splošna razširjenost lesne sove v gozdovih Rakovega Škocjana, ki pripada snežniško-javorniškemu masivu z združbo jelovo-bukovih gozdov, ki kot taki ustrezajo uralski sovi. Je pa Rakov Škocjan po nadmorski višini precej nižji od omenjenih lokacij opazovanj uralske sove.

Literatura

MIKKOLA, H. (1983): Owls of Europe, T&AD Polyster.

MATVEJEV, S.D., PUNCER, I. (1986): Karta biomov in sorodnih biotopov Slovenije. Biološki vestnik 34, 2; 53-64.

POLAK, S. (1985): Uralska sova *Strix uralensis*. *Acrocephalus* št. 24, str. 30.

POLAK, S. (1987): Veliki skovik *Otus scops*. *Acrocephalus* št. 34, str. 61.

Summary

The author describes his observations of owls in the region of Zgornja Pivka, where it runs, congruently with a tectonic fault line, the phytogeographic boundary line between the Submediterranean and Dinaric regions, what is reflected above all in the characteristic forest associations which are at the same time the localities of the observed owls. Eagle Owl, Long-eared Owl, Little Owl, Scops Owl, Tawny Owl, and Ural Owl. Although Tawny Owl, for example, lives above all in oak and Hop forests, and Ural Owl in higher lying fir and beech forests, no sharp borders can be delineated, not in the case of these two and neither of other owls.

Slavko Polak, Koritnice 65, 66253 Knežak

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Na skrivnostni fotografiji iz prejšnje 37.-38. številke *Acrocephalus* je poljski škrjanec *Alauda arvensis*, ki ga je fotografiral Vladimir Pfeifer. Posnetek je zanimiv, ker škrja-